

WALES **AUDIT** OFFICE

SWYDDFA **ARCHWILIO** CYMRU

Adroddiad Archwilio Blynyddol 2013

Prif Gwnstabl Heddlu Dyfed Powys

Cyhoeddwyd: Tachwedd 2013

Cyfeirnod y ddogfen: 661A2013

Statws yr adroddiad

Roedd y tîm a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys John Herniman, Phil Pugh, Andy Bruce a Julie Owens.

Paratowyd y ddogfen hon at ddefnydd mewnol Prif Gwnstabl Heddlu Dyfed Powys fel rhan o'r gwaith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol, y Cod Ymarfer Archwilio a'r Datganiad o Gyfrifoldebau a gyhoeddwyd gan Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Nid oes unrhyw gyfrifoldeb ar Swyddfa Archwilio Cymru (yr Archwilydd Cyffredinol a'i staff) na'r archwilydd penodedig, lle y bo'n gymwys, mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog na chyflogai arall yn unigol, nac i unrhyw drydydd parti.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partiion perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru (a, lle y bo'n gymwys, ei archwilydd penodedig) yn drydydd parti perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn infoofficer@wao.gov.uk.

Cynnwys

Adroddiad cryno	4
Adroddiad manwl	
Defnyddiwyd adnoddau'r Prif Gwnstabl yn gywir ym mhob ffordd berthnasol a rhoddyd cyfrif amdanynt yn briodol	6
Cafodd cyfrifon y Prif Gwnstabl ar gyfer 2012-13 eu paratoi'n briodol ac roeddent yn gywir ym mhob ffordd berthnasol	6
Cyflawnodd y Grŵp ei dargedau o ran ei gyllideb refeniw ar gyfer 2012-13, ac mae'n parhau i fod mewn sefyllfa dda i ymateb i'r heriau ariannol sylweddol sydd o'i flaen	8
Mae gan y Prif Gwnstabl amgylchedd rheolaeth fewnol effeithiol i leihau'r risg o gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol ac mae mater cyfreithiol sy'n datblygu yn ymwneud â lwfansau cyflog dewisol yn cael ei drin yn briodol.	9
Roedd systemau ariannol pwysig y Prif Gwnstabl yn cael eu rheoli a'u gweithredu'n briodol yn ôl y bwriad er mwyn llunio cyfrifon perthnasol gywir	10
Mae gan y Prif Gwnstabl drefniadau corfforaethol priodol ar waith i ddefnyddio adnoddau'n effeithiol	10
Roedd gan y Prif Gwnstabl drefniadau priodol ar waith yn 2012-13 i'w helpu i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau	10
Mae trefniadau effeithiol ar waith i reoli pwysau ariannol, a cheir fframwaith i gefnogi plismona cynaliadwy i'r cyhoedd	11
Mae gan yr Heddlu drefniadau priodol ar gyfer ymgysylltu â'r cyhoedd a'i bartneriaid	12
Atodiadau	
Casgliad ar drefniadau Prif Gwnstabl Heddlu Dyfed Powys ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2013 ar gyfer sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau	14
Meini prawf ar gyfer asesu trefniadau'r Prif Gwnstabl yn ystod 2012-13 i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau	15
Adroddiadau a gyhoeddwyd ers fy adroddiad archwilio blynyddol diwethaf	16

Adroddiad cryno

1. Yn ystod blwyddyn ariannol 2012-13, daeth Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011 i rym. Cyflwynodd y ddeddfwriaeth hon Gomisiynydd Heddlu a Throseddu etholedig yn lle awdurdodau'r heddlu o 22 Tachwedd 2012. Roedd y Ddeddf hefyd yn creu Comisiynydd yr Heddlu a Throseddu a'r Prif Gwnstabl fel endidau cyfreithiol ar wahân. Mae'r Adroddiad Archwilio Blynyddol (yr Adroddiad) hwn i Brif Gwnstabl Heddlu Dyfed Powys (y Prif Gwnstabl) yn crynhoi'r casgliadau o'm harchwiliad ar gyfer 2012-13. Mae'n cyflwyno adroddiad ar y materion o bwys sy'n codi o'm harchwiliad, ynghyd â'm sylwadau ar faterion cyfredol eraill. Byddaf yn cyflwyno adroddiad ar wahân i Gomisiynydd yr Heddlu a Throseddu Dyfed Powys (y Comisiynydd).
2. Ceir mwy o fanylion am agweddau penodol ar fy archwiliad yn yr adroddiadau ar wahân a gyflwynwyd yn ystod y flwyddyn. Trafodwyd yr adroddiadau hyn a chytunwyd arnynt gyda swyddogion ac fe'u cyflwynwyd i'r Prif Gwnstabl a'r Cyd-bwyllgor Archwilio. Mae'r adroddiadau a gyhoeddwyd i'w gweld yn [Atodiad 3](#).
3. Gwneir nifer o gyfeiriadau yn yr Adroddiad hwn at ganllawiau a dogfennaeth a gyhoeddwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol, yn cynnwys y Cod Ymarfer Archwilio (y Cod). Mae'r Cod yn cyfeirio at y Datganiad o Gyfrifoldebau Archwilydd a Chyrrff a Archwilir sy'n crynhoi cyfrifoldebau allweddol archwilydd. Cynhaliwyd fy archwiliad yn unol â'r egwyddorion a nodwyd yn y Datganiad hwnnw. Dylid ystyried fy sylwadau am ganlyniadau fy archwiliad yng nghyd-destun y cefndir mwy ffurfiol hwnnw.
4. Cynlluniai fy archwiliad ar sail risg ac mae fy ngwaith archwilio wedi canolbwyntio ar eich risgiau ariannol a gweithredol sylweddol sy'n berthnasol i'm cyfrifoldebau archwilio. Mae'r gwaith archwilio wedi'i strwythuro ar sail elfennau allweddol fy nghyfrifoldebau fel y'u nodir yn y Cod. Cyfanswm y ffi archwilio arfaethedig ar gyfer y Prif Gwnstabl a'r Comisiynydd fel y'i nodir yn ein Hamlinelliad o Archwiliad 2013 oedd £77,459 (ynghyd â TAW). Gallaf gadarnhau y bydd y ffi derfynol yn gyson â'r ffi arfaethedig.
5. Rwyf wedi dod i'r casgliad bod adnoddau'r Prif Gwnstabl, ym mhob ffordd berthnasol, wedi'u defnyddio'n gywir ac y rhoddwyd cyfrif amdanynt yn briodol yn 2012-13:
 - cafodd cyfrifon y Prif Gwnstabl ar gyfer 2012-13 eu paratoi'n briodol ac roeddent yn gywir ym mhob ffordd berthnasol;
 - cyflawnodd y Grŵp ei dargedau o ran ei gyllideb refeniw ar gyfer 2012-13, ac mae'n parhau i fod mewn sefyllfa dda i ymateb i'r heriau ariannol sylweddol sydd o'i flaen;
 - mae gan y Prif Gwnstabl amgylchedd rheolaeth fewnol effeithiol i leihau'r risg o gamdatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol;
 - roedd systemau ariannol pwysig y Prif Gwnstabl yn cael eu rheoli a'u gweithredu'n briodol yn ôl y bwriad er mwyn llunio cyfrifon perthnasol gywir.

-
6. Mae gan y Prif Gwnstabl drefniadau corfforaethol priodol ar waith i ddefnyddio adnoddau'n effeithiol:
- roedd gan y Prif Gwnstabl drefniadau priodol ar waith yn 2012-13 i'w helpu i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau;
 - mae trefniadau effeithiol ar waith i reoli pwysau ariannol, a cheir fframwaith i gefnogi plismona cynaliadwy i'r cyhoedd;
 - mae gan yr Heddlu drefniadau priodol ar gyfer ymgysylltu â'r cyhoedd a'i bartneriaid.
7. Cytunwyd ar yr Adroddiad hwn gyda'r Prif Gwnstabl a'r Bwrdd Plismona. Caiff yr Adroddiad hefyd ei gyflwyno i'r Cyd-bwyllgor Archwilio ar 10 Rhagfyr 2013 er gwybodaeth.
8. Fy nod yw cynnal archwiliad o safon uchel, sy'n gwneud cyfraniad cadarnhaol ac ymarferol ac sy'n ategu agenda'r Prif Gwnstabl ei hun. Rwyf yn cydnabod pa mor werthfawr yw eich cydweithrediad a'ch cymorth er mwyn cyrraedd y nod hwn a hoffwn ddiolch i chi am y cymorth a'r cydweithrediad a roddwyd yn ystod yr archwiliad.

John Herniman
Dros ac ar ran yr Archwilydd Penodedig

Dyddiad: 27 Tachwedd 2013

Adroddiad manwl

Defnyddiwyd adnoddau'r Prif Gwnstabl yn gywir ym mhob ffordd berthnasol a rhoddwyd cyfrif amdanynt yn briodol

9. Mae'r datganiadau ariannol yn ffordd hanfodol i'r Prif Gwnstabl roi cyfrif am y modd y mae'n gwarchod yr adnoddau sydd ar gael iddo a'r perfformiad ariannol wrth ddefnyddio'r adnoddau hynny.
10. Fel archwilydd allanol y Prif Gwnstabl, mae'n ofynnol i mi archwilio'r datganiadau ariannol a chyflwyno adroddiad archwilydd, sy'n cynnwys barn ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Prif Gwnstabl ar ddiwedd y flwyddyn.

Cafodd cyfrifon y Prif Gwnstabl ar gyfer 2012-13 eu paratoi'n briodol ac roeddent yn gywir ym mhob ffordd berthnasol

11. Ers cyflwyno Deddf Diwygio'r Heddlu a Chyfrifoldeb Cymdeithasol 2011, mae'r Comisiynydd a'r Prif Gwnstabl fel ei gilydd yn gyfrifol am lunio eu datganiadau ariannol unigol eu hunain ar gyfer 2012-13. At hynny, mae'r Comisiynydd hefyd yn gyfrifol am lunio datganiadau ariannol cronfa bensiwn yr heddlu a datganiadau ariannol cyfun neu 'grŵp' sy'n ymgorffori datganiadau ariannol y Comisiynydd a'r Prif Gwnstabl.
12. Lluniodd y Prif Gwnstabl ei ddatganiadau ariannol drafft a'u cymeradwyo cyn 30 Medi 2013, yn unol â gofynion Rheoliad Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2010.
13. Mae'r Comisiynydd a'r Prif Gwnstabl wedi paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.
14. Mae'n ofynnol i mi o dan Safonau Archwilio Rhyngwladol (ISA) 260 gyflwyno adroddiad ar faterion sy'n codi o'm gwaith i'r 'rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu' (y Prif Gwnstabl) cyn i mi roi fy marn archwilio ar y cyfrifon.
15. Cyflwynais adroddiad ar y materion hyn i'r Prif Gwnstabl a'r Cyd-bwyllgor Archwilio ar 26 Medi 2013. Nodir y materion allweddol yn [Arddangosyn 1](#).

Arddangosyn 1: Materion a nodwyd yn yr Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol

Gofyniad adrodd	Ymateb yr Archwilwyr
Safbwyntiau ynglŷn â'r agweddau ansoddol ar arferion cyfrifyddu ac adroddiadau ariannol yr endid.	Cafwyd gennym fod y rhan fwyaf o'r wybodaeth a ddarparwyd yn berthnasol, yn ddibynadwy ac yn hawdd ei deall. Daethom i'r casgliad bod y polisiau a'r amcangyfrifon cyfrifyddu yn briodol a bod datgeliadau'r datganiadau ariannol yn ddiuedd, yn deg ac yn glir.
Addasiadau disgwylidig i adroddiad yr archwilydd.	Nid oedd angen gwneud unrhyw addasiadau i adroddiad yr archwilydd.
Camddatganiadau nas addaswyd.	Nid oedd unrhyw gamddatganiadau a nodwyd nas cywirwyd.
Gwendidau perthnasol yn y systemau cyfrifyddu a rheolaeth fewnol a nodwyd yn ystod yr archwiliad.	Ni wnaethom nodi unrhyw wendidau perthnasol yn y rheolaethau mewnol nad oeddem wedi hysbysu'r Prif Gwnstabl (a'r Awdurdod cyn hynny) amdanynt eisoes.
Materion y mae'n ofynnol iddynt, o dan safonau archwilio eraill, gael eu cyfleu i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu.	Ni chododd unrhyw faterion.
Unrhyw faterion perthnasol eraill sy'n ymwneud â'r archwiliad.	Ni chododd unrhyw faterion.

16. Ar 30 Medi 2013, rhoddais fy marn ar gyfrifon y Prif Gwnstabl. Deuthum i'r casgliad fod y cyfrifon yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Prif Gwnstabl ar 31 Mawrth 2013 ac o'r incwm a'r gwariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny.

Cyflawnodd y Grŵp ei dargedau o ran ei gyllideb refeniw ar gyfer 2012-13, ac mae'n parhau i fod mewn sefyllfa dda i ymateb i'r heriau ariannol sylweddol sydd o'i flaen

17. Roedd gan Awdurdod Heddlu Dyfed Powys (yr Awdurdod) hanes da o weithredu o fewn ei gyllideb refeniw a pharhaodd hyn o dan y Comisiynydd a'r Prif Gwnstabl yn 2012-13. Y gyllideb ar gyfer 2012-13 a gymeradwywyd gan Awdurdod blaenorol Heddlu Dyfed Powys ac a fabwysiadwyd gan y Comisiynydd ar gael ei benodi oedd £95.699 miliwn. Llwyddodd y Grŵp i fantoli'r gyllideb yn erbyn ei ofyniad cyllideb refeniw net o £95.699 miliwn. O fewn y Grŵp, sefyllfa alldro'r Prif Gwnstabl oedd gorwariant o £25,000 a sefyllfa alldro'r Comisiynydd oedd tanwariant o £25,000.
18. Llwyddwyd i fantoli cyllideb y Grŵp ar ôl trosglwyddo £4.868 miliwn i gronfeydd wrth gefn o gyllideb y Prif Gwnstabl o gymharu â gostyngiad a gyllidebwyd o £0.911 miliwn mewn cronfeydd wrth gefn, sef gwahaniaeth net o £5.779 miliwn. Trosglwyddwyd tua £5.6 miliwn o'r cyfanswm hwn i gronfeydd Cyfalaf wrth gefn er mwyn cefnogi cynlluniau gwario yn y dyfodol. Tanwariwyd £4.107 miliwn mewn perthynas â chostau gweithredu'r Prif Gwnstabl (e.e. costau Cyflogeion, Safleoedd, Cludiant ac ati).
19. Parhaodd balans y gronfa gyffredinol wrth gefn ar gyfer y Grŵp yn £4.5 miliwn, sy'n unol â'r targed a nodwyd yng Nghynllun Ariannol Tymor Canolig yr Awdurdod.
20. Mae'r Prif Gwnstabl yn parhau i gael adroddiadau rheolaidd gan y Pennaeth Rheolaeth Ariannol ar wariant a'r sefyllfa o'i chymharu â'r gyllideb. Fel rhan o'r cynllun lleihau costau, pennwyd targed arbedion o £8,962 miliwn ar gyfer y cyfnod rhwng 2013-14 a 2017-18 a nodwyd £10.430 miliwn rhwng 2010-11 a 2012-13.
21. Fel rhan o'n harchwiliad, rydym yn ystyried effeithiolrwydd y rheolaethau a'r prosesau sydd ar waith er mwyn i'r Prif Gwnstabl a'i staff fonitro cyllidebau a'r sefyllfa ariannol. Ni nododd ein gwaith unrhyw wendidau sylweddol yn y rheolaethau na'r prosesau cyllidebol a ddefnyddiwyd gan y rheolwyr yn ystod y flwyddyn.

Mae gan y Prif Gwnstabl amgylchedd rheolaeth fewnol effeithiol i leihau'r risg o gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol ac mae mater cyfreithiol sy'n datblygu yn ymwneud â lwfansau cyflog dewisol yn cael ei drin yn briodol

22. Mae gan y Prif Gwnstabl amgylchedd rheolaeth fewnol effeithiol sy'n lleihau'r risg o gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol.
23. Daeth y gwasanaeth Archwilio Mewnol i'r casgliad yn ei adroddiad blynyddol, ar sail y gwaith a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn, fod gan y Prif Gwnstabl 'system rheolaeth fewnol gadarn, ar y cyfan' er bod gwendidau a allai roi rhai o amcanion y system yn y fantol. Barn y gwasanaeth Archwilio Mewnol oedd bod hyn yn rhoi lefel 'Sicrwydd Rhesymol' ar y cyfan o ran bodloni amcanion Heddlu Dyfed Powys.
24. Yn benodol, deuthum i'r casgliadau canlynol:
 - mae'r gwasanaeth Archwilio Mewnol wedi cyrraedd y safonau proffesiynol gofynnol ac felly roedd yn bosibl i ni ddibynnu ar eu gwaith, yn ôl y bwriad;
 - cafwyd bod yr amgylchedd rheoli TG yn gyffredinol yn gweithredu'n effeithiol ac mae'r rheolwyr yn cymryd camau i ymateb i welliannau i systemau a threfniadau rheoli a argymhellwyd gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol; ac
 - roedd y trefniadau ar gyfer atal a chanfod achosion perthnasol o dwyll a llygredd yn gweithredu'n effeithiol.
25. Yn gyffredinol, cafwyd bod y trefniadau ar gyfer sicrhau mai dim ond lle y mae darpariaeth benodol iddo ymgymryd â thrafodion perthnasol y mae'r Prif Gwnstabl (a'r Awdurdod cyn hynny) yn gwneud hynny, ar waith, a'u bod wedi parhau i weithredu'n effeithiol.
26. Fodd bynnag, mae mater wedi codi'n ddiweddar ar lefel genedlaethol sy'n codi pryderon am gyfreithlondeb rhai lwfansau dewisol a delir i nifer fach o Brif Swyddogion mewn heddluoedd ledled Cymru a Lloegr. Mae'r Comisiynydd a'r Prif Gwnstabl yn ymdrin â'r mater hwn ar y cyd. Gan fod y cyfrifoldeb am gontractau Prif Swyddogion wedi trosglwyddo i'r Comisiynydd, ceir rhagor o fanylion ar y mater hwn yn Adroddiad Archwilio Blynyddol y Comisiynydd ar gyfer 2013. Bwriadwn barhau i adolygu'r mater hwn dros y misoedd nesaf.

Roedd systemau ariannol pwysig y Prif Gwnstabl yn cael eu rheoli a'u gweithredu'n briodol yn ôl y bwriad er mwyn llunio cyfrifon perthnasol gywir

27. Roedd fy adolygiad o systemau ariannol y Prif Gwnstabl yn cynnwys dogfennu'r systemau ariannol pwysig. Lle y bo'n briodol, gwnaethom geisio sicrwydd bod rheolaethau allweddol y systemau pwysig hyn yn gweithredu'n effeithiol, naill ai drwy gynnal profion penodol ar y ffordd y cânt eu gweithredu, neu drwy ddibynnu ar waith y gwasanaeth Archwilio Mewnol.
28. Deuthum i'r casgliad y gellir dibynnu ar systemau ariannol pwysig y Prif Gwnstabl i gynhyrchu canlyniadau sy'n gywir mewn ffyrdd perthnasol. Mae rhai mân feysydd ar gyfer gwella a drafodwyd gyda'r rheolwyr ac mae camau gweithredu priodol eisoes yn cael eu hystyried a'u cymryd. Rhoddir gwybod i'r Cyd-bwyllgor Archwilio (a'r Pwyllgor Archwilio ac Adnoddau cyn hynny) am bob argymhelliad a wneir gan y gwasanaeth Archwilio Mewnol ac Allanol, yn ogystal â'r Prif Gwnstabl, sy'n monitro'r camau a gymerir gan reolwyr i fynd i'r afael â'r argymhellion. Nid oes unrhyw faterion penodol y mae angen i mi dynnu sylw'r Prif Gwnstabl atynt.

Mae gan y Prif Gwnstabl drefniadau corfforaethol priodol ar waith i ddefnyddio adnoddau'n effeithiol

Roedd gan y Prif Gwnstabl drefniadau priodol ar waith yn 2012-13 i'w helpu i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau

29. Wrth archwilio cyfrifon y Prif Gwnstabl bob blwyddyn, mae'n ofynnol i mi o dan Adran 17(2)(d) o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 fodloni fy hun ei fod wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau. Adlewyrchir y gofyniad hwn hefyd yn y Cod. Nodir fy nghasgliad ffurfiol ar drefniadau Gwerth am Arian y Prif Gwnstabl ar gyfer 2012-13 yn [Atodiad 1](#).
30. Yn ogystal â'r archwiliad o'r cyfrifon blynyddol, mae ffynonellau pwysig eraill o sicrwydd wedi deillio o waith perfformiad ac arolygu Arolygiaeth Cwnstabliaeth Ei Mawrhydi a'r gwasanaeth Archwilio Mewnol.
31. Y Prif Gwnstabl oedd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y defnydd o adnoddau. At ddibenion fy ngwaith, rwyf wedi gwerthuso systemau'r Prif Gwnstabl yn erbyn nifer o gwestiynau. Nodir y dull gweithredu hwn yn fanwl yn [Atodiad 2](#). Ar gyfer pob cwestiwn, rwyf yn ystyried a oes bylchau yn y trefniadau y disgwylir iddynt fod ar waith ac arwyddocâd y bylchau hynny.

-
- 32.** Ar ôl ethol y Comisiynydd ym mis Tachwedd 2012, mae'r trefniadau a oedd yn gweithredu cyn hynny o dan Awdurdod yr Heddlu wedi parhau ar lefel weithredol. Ar lefel fonitro ac ar lefel gorfforaethol, cyflwynwyd nifer o drefniadau newydd yn eu lle, gan gynnwys y Cyd-bwyllgor Archwilio, Panel yr Heddlu a Throseddau, a Grŵp y Prif Swyddogion. Dim ond am ran o flwyddyn ariannol 2012-13 y bu'r trefniadau newydd hyn ar waith ac maent wedi parhau i esblygu ar ôl 31 Mawrth 2013 yn dilyn cyflwyno'r Bwrdd Plismona. Mae'r Prif Gwnstabl, ar y cyd â'r Comisiynydd a'r uwch reolwyr eraill yn adolygu perfformiad y trefniadau ac yn gwneud addasiadau er mwyn eu hatgyfnerthu ymhellach.
- 33.** Mae Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Prif Gwnstabl yn cynnwys manylion am y trefniadau llywodraethu amrywiol a fu ar waith yn ystod y flwyddyn. Gwnaethom adolygu cynnwys y Datganiad gan ddod i'r casgliad ei fod yn gyson â'n gwybodaeth am y sefydliad. Caiff nifer o feysydd datblygu eu nodi yn y Datganiad a byddwn yn parhau i weithio gyda'r Prif Gwnstabl a'i staff i ymdrin â'r rhain yn y dyfodol.

Mae trefniadau effeithiol ar waith i reoli pwysau ariannol, a cheir fframwaith i gefnogi plismona cynaliadwy i'r cyhoedd

- 34.** Roedd ein rhaglen waith wedi'i halinio ag Arolygiaeth Cwnstabliaeth Ei Mawrhydi yn cynnwys casglu tystiolaeth ar y cyd ar ba un a yw rhaglenni arbedion yn cyflawni newidiadau cadarnhaol y gellir eu mesur tuag at wasanaeth heddlu cynaliadwy. Daeth Arolygiaeth Cwnstabliaeth Ei Mawrhydi i'r casgliad canlynol:
- 'Mae Heddlu Dyfed-Powys ar y trywydd cywir i gyflawni ei arbedion arfaethedig erbyn mis Mawrth 2015. Mae wedi ymateb yn dda ac wedi gwneud arbedion sylweddol, gan gynnal perfformiad ar yr un pryd – mae nifer yr achosion o droseddau wedi parhau i leihau ac erys boddhad â phlismona yn uchel.'
- 35.** Daeth yr Arolygiaeth i'r casgliad hwn oherwydd:
- Er bod angen i Heddlu Dyfed Powys arbed £13.6 miliwn dros bedair blynedd yr adolygiad o wariant (h.y. Mawrth 2011 - Mawrth 2015), fel cyfran o'i gyllideb gyffredinol (12 y cant), mae'r gofyniad hwn o ran arbedion yn llai na'r ffigur cyfartalog o 17 y cant ledled Cymru a Lloegr.
 - Caiff nifer y swyddogion ei lleihau drwy gyfyngu ar ymgyrchoedd recriwtio a chadw swyddi'n wag, ond mae'r gostyngiad yn llai na'r rhan fwyaf o heddluoedd eraill. Bydd Heddlu Dyfed Powys ar y cyfan yn diogelu swyddi rheng flaen ac mae'n bwriadu cynyddu nifer y swyddogion cymorth cymunedol a ariennir gan Lywodraeth Cymru.
 - Mae'r gostyngiadau yn niferoedd staff yr heddlu yn llai na'r rhan fwyaf o'r heddluoedd eraill.
 - Yn gyffredinol, mae nifer y troseddau y rhoddir gwybod amdanynt wedi lleihau yn unol â'r gyfradd gyfartalog ar gyfer Cymru a Lloegr.
 - Yn gyffredinol, mae cyfraddau boddhad dioddefwyr hefyd yr un fath â heddluoedd eraill.

-
36. Mae adolygiadau a gynhaliwyd gan yr Arolygiaeth yn ategu fy nghasgliadau am drefniadau i sicrhau gwasanaeth heddlu effeithlon ac effeithiol¹.

Mae gan yr Heddlu drefniadau priodol ar gyfer ymgysylltu â'r cyhoedd a'i bartneriaid

37. Nod cyflwyno Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau yw sicrhau bod yr heddlu yn gadarn ac yn dryloyw. Caiff Comisiynwyr yr Heddlu a Throseddau eu hethol gan y cyhoedd i sicrhau bod y Prif Gwnstabl a'r Heddlu yn atebol am eu gweithredoedd; gan olygu, mewn gwirionedd, bod yr heddlu yn atebol i'r cymunedau a wasanaethir ganddynt. Felly un o rolau'r Prif Gwnstabl a'r Heddlu yw helpu'r Comisiynydd i gynrychioli cymunedau lleol ac ymgysylltu â hwy er mwyn helpu i ganfod eu blaenoriaethau plismona a'u bodloni. Roedd rhan o'n gwaith eleni yn cynnwys adolygu trefniadau ymgysylltu ac ymgynghori'r Heddlu a'r Comisiynydd. Canolbwyntiodd yr astudiaeth ar nodi pwyntiau dysgu er mwyn i'r Prif Gwnstabl a'r Comisiynydd eu hystyried mewn perthynas ag ymgysylltu yn y dyfodol, gan gynnwys rhoi'r Egwyddorion Cenedlaethol ar gyfer Ymgysylltu â'r Cyhoedd ar waith a defnyddio'r pecyn adnoddau gwerthuso². Cynhaliwyd y gwaith hwn mewn cydweithrediad â Chyfranogaeth Cymru ac rydym yn cydnabod eu cymorth, drwy gydol yr adolygiad.
38. Credaf fod gan yr Heddlu drefniadau priodol ar gyfer ymgysylltu â'r cyhoedd a'i bartneriaid. Deuthum i'r casgliad hwn oherwydd y canlynol:
- mae'r Heddlu'n ymrwymedig i ymgysylltu â'r cyhoedd a sefydliadau partner yn rheolaidd er mwyn casglu adborth ar droseddau a materion cymdeithasol;
 - mae ffyrdd effeithiol o ymgysylltu â'r cyhoedd ar waith, gan gynnwys defnyddio cyfryngau lleol, ei wefan a thrwy bedwar panel dinasyddion, y caiff tri ohonynt eu rheoli gan yr Heddlu;
 - mae'r Heddlu'n gwneud defnydd effeithiol o'r cyfryngau cymdeithasol, gan roi gwybodaeth ddefnyddiol i ddinasyddion a hyrwyddo atal troseddau;
 - mae'r Heddlu'n cydweithio â'r trydydd sector, gan gynnwys y tîm Cymorth i Ddiodefwyr, sy'n arolygu unigolion ar ei ran;
 - mae timau plismona, gan gynnwys Swyddogion Cymorth Cymunedol yr Heddlu, yn casglu tystiolaeth ar wybodaeth leol ac yn rhoi adborth i'r Heddlu;
 - mae'n cydweithio â phlant a phobl ifanc a'r rheini nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEETS); ac
 - mae'n ymgysylltu â Gwasanaethau Iechyd Meddwl a darparwyr ac yn defnyddio cyfryngwyr yr ymddiriedir ynddynt er mwyn ymgysylltu â grwpiau sy'n fwy anodd eu cyrraedd.

¹ 'Ymateb Heddlu Gwent i'r her ariannu', Arolygiaeth Cwnstabliaeth Ei Mawrhydi, Gorffennaf 2013

² Datblygwyd yr Egwyddorion Cenedlaethol ar gyfer Ymgysylltu â'r Cyhoedd yng Nghymru o dan gyfarwyddyd partneriaeth Cyfranogaeth Cymru ac fe'u cymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2011.

-
- 39.** Mae'r Heddlu wedi ymateb yn adeiladol i'r adolygiad hwn a byddwn yn rhoi adborth manylach iddo ar wahân ac yn rhoi enghreifftiau o arfer da lle y bo'n berthnasol.
- 40.** Mae'r Comisiynydd a'r Heddlu yn wynebu cyfnod heriol iawn a byddaf yn parhau i fonitro cynnydd a gwaith gydag Arolygiaeth Cwnstabiliaeth Ei Mawrhydi ar gyfer gwaith archwilio perfformiad yn 2013-14. Mantais dull gweithredu cydgysylltiedig rhwng Swyddfa Archwilio Cymru ac Arolygiaeth Cwnstabiliaeth Ei Mawrhydi yw ei fod yn sicrhau bod y rhaglenni gwaith yn osgoi dyblygu ac yn hyrwyddo rhannu rhwng ein priod sefydliadau. Mae ein dull gweithredu hefyd yn helpu i lywio ein rhaglenni gwaith a sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei rhannu'n brydlon a bod risgiau a phryderon allweddol yn cael eu hystyried.

Atodiad 1

Casgliad ar drefniadau Prif Gwnstabl Heddlu Dyfed Powys ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2013 ar gyfer sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau

Cyfrifoldebau'r Swyddog Atebol

Mae Prif Gwnstabl Heddlu Dyfed Powys yn gyfrifol am roi trefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran defnydd yr Awdurdod o adnoddau, ac i sicrhau trefniadau gwarchod a llywodraethu priodol. Mae'r Prif Gwnstabl hefyd yn gyfrifol am adolygu digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hyn yn rheolaidd.

Cyfrifoldebau'r Archwilydd

Mae gennyf gyfrifoldeb o dan Adran 17(2) o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus Cymru 2004 i ddod i'r casgliad, o'm harchwiliad o gyfrifon blynyddol y Prif Gwnstabl, p'un a wyf yn fodlon ar fodolaeth y trefniadau a oedd ganddo ar waith yn ystod y flwyddyn i'w helpu i gyflawni ei gyfrifoldeb i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau yn briodol. At ddibenion fy ngwaith yn y maes hwn, rwyf wedi asesu 'trefniadau priodol' yn bennaf fel trefniadau rheoli perfformiad corfforaethol a rheoli ariannol sefydliad, y diffinnir elfennau pwysig ohonynt ym Mharagraff 48 o'r Cod.

Cyflwynaf adroddiad os oes materion o bwys wedi dod i'm sylw sy'n fy atal rhag dod i'r casgliad bod y Prif Gwnstabl wedi gwneud trefniadau priodol o'r fath. Wrth ymgymryd â'm gwaith, nid wyf wedi ystyried a yw'r trefniadau sydd ar waith yn cynrychioli'r holl drefniadau a allai fod ar waith. Nid yw'n ofynnol ychwaith i mi ystyried, ac nid wyf wedi ystyried fel rhan o'r agwedd hon ar fy ngwaith, effeithiolrwydd y trefniadau sydd ar waith ar gyfer sicrhau gwerth am arian yn ystod y flwyddyn a adolygir.

Casgliad

Mae'r casgliad canlynol yn seiliedig ar waith a wnaed fel rhan o'm harchwiliad o gyfrifon 2012-13 i gadarnhau, ym mhob ffordd berthnasol, pa drefniadau a oedd ar waith gan y Prif Gwnstabl yn ystod y flwyddyn i'w helpu i gyflawni ei gyfrifoldeb i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau, ac yn gyfyngedig i'r gwaith hwnnw.

Wrth ymgymryd â'm gwaith, nid wyf wedi ystyried a yw'r trefniadau sydd ar waith yn cynrychioli'r holl drefniadau a allai fod ar waith. Nid yw'n ofynnol ychwaith i mi ystyried, ac nid wyf wedi ystyried, effeithiolrwydd y trefniadau sydd ar waith ar gyfer sicrhau gwerth am arian yn ystod y flwyddyn a adolygir.

Ar sail Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Prif Gwnstabl ac o ganlyniad i'r gwaith a gyflawnwyd, fel y disgrifiwyd uchod fel rhan o'm harchwiliad o gyfrifon 2012-13, a'r holl wybodaeth arall yr ystyriais ei bod yn berthnasol, rwy'n fodlon o ran bodolaeth y trefniadau a oedd ar waith gan y Prif Gwnstabl yn ystod y flwyddyn i'w helpu i gyflawni ei gyfrifoldeb i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau yn briodol. Yn seiliedig ar y gwaith a gynhaliwyd, ac yn gyfyngedig iddo, rwyf wedi codi materion amrywiol, ac wedi gwneud argymhellion i wella trefniadau'r Prif Gwnstabl. Trafodir ac esbonnir y materion hyn ymhellach yn fy Adroddiad Archwilio Blynyddol i'r Prif Gwnstabl.

Anthony Barrett
Archwilydd Penodedig
3 Rhagfyr 2013

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Atodiad 2

Meini prawf ar gyfer asesu trefniadau'r Prif Gwnstabl yn ystod 2012-13 i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau

Trefniadau rheoli perfformiad corfforaethol a rheoli ariannol	Cwestiynau ar drefniadau
Pennu amcanion, penderfynu ar bolisiâu a gwneud penderfyniadau	A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer pennu, adolygu a gweithredu ei amcanion strategol a gweithredol?
Diwallu anghenion defnyddwyr, rhanddeiliaid a'r boblogaeth leol	A yw'r Prif Gwnstabl wedi sefydlu modd o gyfathrebu â'r boblogaeth leol, defnyddwyr y gwasanaeth a rhanddeiliaid eraill yn cynnwys partneriaid, ac a oes trefniadau monitro i sicrhau bod negeseuon allweddol ynglŷn â gwasanaethau yn cael eu hystyried?
Monitro ac adolygu perfformiad	A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith i fonitro perfformiad a chraffu arno, er mwyn nodi amrywiannau posibl yn erbyn amcanion, safonau a thargedau strategol, i weithredu lle y bo angen, a chyflwyno adroddiad i'r Comisiynydd/Prif Gwnstabl ?
Cydymffurfiaeth â pholisiâu sefydledig	A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith i gynnal system rheolaeth fewnol gadarn, yn cynnwys trefniadau ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth â chyfreithiau a rheoliadau, a pholisiâu a gweithdrefnau mewnol?
Risgiau gweithredol ac ariannol	A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith i reoli ei risgiau busnes o bwys?
Rheoli adnoddau ariannol ac adnoddau eraill	<p>A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith i werthuso a gwella'r gwerth am arian y mae'n ei gyflawni yn ei ddefnydd o adnoddau?</p> <p>A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith i sicrhau bod gwariant yn cyfateb i'r adnoddau sydd ar gael?</p> <p>A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith i reoli a monitro perfformiad yn erbyn cyllidebau, gan gymryd camau unioni lle y bo'n briodol, a chyflwyno adroddiad ar y canlyniadau i uwch reolwyr, y Prif Gwnstabl a'r Comisiynydd?</p>
Safonau ymddygiad priodol ac ati	<p>A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith ar gyfer monitro perfformiad a chraffu arno, i nodi amrywiannau posibl yn erbyn amcanion, safonau a thargedau strategol ar gyfer gweithredu?</p> <p>A yw'r Prif Gwnstabl wedi rhoi trefniadau ar waith gyda'r nod o hyrwyddo a sicrhau gonestrwydd a phriodoldeb wrth gynnal ei fusnes?</p>

Atodiad 3

Adroddiadau a gyhoeddwyd ers fy adroddiad archwilio blynyddol diwethaf

Adroddiad	Dyddiad
Amlinelliad o Archwiliad 2013	Mawrth 2013
Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol	Medi 2013
Adroddiad Archwilio Blynyddol	Tachwedd 2013

WALES **AUDIT** OFFICE

SWYDDFA **ARCHWILIO** CYMRU

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Ffôn: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Ffacs: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-mail: info@wao.gov.uk

E-bost: info@wao.gov.uk

Website: www.wao.gov.uk

Gwefan: www.wao.gov.uk